

Joan Massià

1

~~Amic~~

~~El~~ Amic

L'estimat amic Domènec Ponsa, veritable promotor de l'acte íntim que estem celebrant, ha volgut que fos jo qui digués unes paraules sobre Joan Massià, l'entrançable mestre que tants punts de contacte tingué amb l'Orfeó Català durant la seva vida (ai, tan emporada), amb motiu de l'entronització del seu retrat en la sala dels mestres d'aquest "Palau de la Música Catalana", al qual estigué també tan vinculat. Però jo, amès, m'haig de referir al contacte personal, íntim, que tingué amb mi, revelador de la seva bondat, de la seva humanitat, de la seva competència artística i a l'ensembl de la seva modestia. Per què Massià, a més d'un artista eminent, d'un músic complet en tota l'extensió de la paraula, era home d'una modestia exquisida, a l'ensembl que d'un esperit senyorial i encantador i atractiu. Semblava talment que no tingués consciència del seu valor. Els seus consells, la seva conversa, adonc a voltes la seva fina ironia, mai peridora, demostraven, però, una seguretat de criteri, revelador de la seva personalitat indiscutible sense, potser, que ell se'n donés compte.

He dit "Massià, entrançable mestre" i subratllo aquesta paraula perquè en la nostra terra hi ha molt poques persones que puguin ostentar amb igual pr.

fiat aquest ^{qualificat} ~~nom~~. Massià, amb el seu mestratge pedagògic, ha format ² ~~cola~~ al nostre país. Que ho diguin, sinó, la plèiade dels seus (pocs) deixebles ^{violínists} que no anomenaré per tal de no caure en omissions) que donen fe de la magnífica escola en ~~la~~ que han estat educats. Que ho diguin també' els nombrosíssims deixebles que han passat per la seva càtedra de Música de Cambra del nostre Conservatori Municipal, i els altres que el Mestre guià òptimament en la difícil disciplina del Conjunt. No en va el Mestre havia estat un ^{òptim} ~~quartetista~~ ^{magnífic} cooperador de diversos conjunts instrumentals.

Jo he tingut ocasió de conversar amb algun ^{d'aquests} ~~dels~~ seus deixebles violinistes que havien promegut els seus estudis a l'estranger en mans de notabilíssims mestres, i m'han confessat que havien emparat les ensenyances de Massià.

Això em porta a parlar de l'interpret exquisit del violí, d'una concència professional que no abunda, d'una rara puresa d'execució, i que posseïa una tècnica instrumental perfecta i brillant, aquesta era posada a l'exclusiu servei de la música-veritat. Així les seves audicions esdevien un veritable apostolat.

Ja a l'edat de 12 anys tocà per primera vegada en públic a Barcelona (el 30 de Novembre de 1902) al Teatre Principal en un concert ^{en el qual} ~~menqué~~ ^{part} també laacció de Nois de l'Orfeó Català. ~~Hi ha~~ Ja l'edat de 16 anys tocà al mateix Teatre (12 de Desembre de 1906) el Concert a 2 violins de Bach, l'orgue.

-tra sota la direcció de l'inoludable Mre Camote, i fent costat al llavors jove ³
Joan Manén, que ~~llos~~ interpretà la part de primer violí, i que havia d'ide-
-venir aquest nostre gran compositor, tan injustament valorat a casa nostra. Aquesta
col·laboració tingué continuïtat diverses vegades en el transcurs del temps.

Abans, el 3 de Novembre del mateix any, Messia tingué el primer contacte artístic
amb l'Orfeo Català entitat, en un concert (dedicat als cantants i socis) ^{en} a l'estatge de la
Plana de Sant Just, acompanyat al piano per l'eminent mestre Joan Salvat.

(9 mesos després) d'inaugurat aquest Palau de la Música Catalana, que és ^{cal} ^{no podria faltar}
tenir-ho present) la Sala de Concerts de l'Orfeo Català, el nom de Joan Manén ^{en}
les audicions organitzades per l'entitat. Era ~~en~~ el mes de Novembre de 1911 que
el M^{re}. Lluís Millet dirigí per primera vegada a Espanya l'audició íntegra
de la Gran Missa en si menor de Bach, dintre el marc d'uns grans festivals,
en els quals col·laboraren també el Dr Albert Schweitzer a l'òrgue (aquesta gran
figura polifacètica que una amistat tan entraanyable contrafé amb el meu pare
i fou durant temps organista habitual en les audicions ^{Bach} de l'Orfeo Català) i la
celebradíssima pianista Blanca Selva, que anys més tard, a partir de
1924, una tan llarga campanya havia de realitzar amb el nostre mestre
violí, el punt culminant de la qual foren les memorables ^{audi-}
cions conferències - audicions sobre les Sonates de Beethoven, i després sobre

obres de Bach i Mozart, donades a la Sala Parés. Es perdonen que m'hagi ⁴
deviat. Com deia doncs, en els concerts de 1911, llavors resident a París, de-
bent a en aquesta sala, interpretant, ultra els solis de violí de la Gran Messe, entre al-
tres obres, ~~de~~ la Sonata en sim. i el Concert en la m. de Bach, aquest amb la coopera-
ció de l'Orquestra que dirigí Millet. El nostre artista comptava llavors 21 anys.

Des d'aquell temps l'amistat i col·laboració moral i efectiva amb l'obra de l'Orfeó
i amb la seva Sala de Concerts fou constant, i seria curiós que aquesta taxa es fes de
manifest en detall, perquè els breus moments de que disporo ara no ho per-
preten. Almenys una cinquantena de dades ho confirmarien.

No vull parar per alt, però, la particular col·laboració moral i efectiva que llavors
ha tingut amb l'entitat que dirigeixo, i de retop amb mi, durant els anys de la meua direc-
ció, que el pròxim any entrarà en el seu 25^è aniversari: ja des de la 1ª Junta Directiva
que es constituí en 1946, quan l'Orfeó Català, després de llarg parèntesi fou autorit-
zat a reprendre les activitats, any primer de la meua actuació directorial, el nom del
Mestre figura entre els dirigents de l'Orfeó, càrrec que ostentà durant 3 anys con-
secutius. Ho vaig tenir sempre en ell un costat ferm, un estímul i un conseller
amorós i noble.

Els seus sentiments envers l'Orfeó en aquells moments queden reflectats en les
paraules que en desembre de 1946 escrigué en el llavors nou àlbum de l'Orfeó
~~Català~~, de la lectura de les quals ometré, per pudor personal, tots els epítets enco-
^{l·lucratius}

- miàstics, dedicats a la meua humil persona que no siguin necessaris al sentit i general del seu pensament. Heu-les ací en aquesta forma abreujada:

"« La vera bellesa, o sigui l'art pur és el resplendor de lo bo, de lo sant i de la Veritat eterna » "

"Aquestes paraules sortides del cor i del seny d'aquell home gegant i sant que fou Lluís Millet, resonen ara amb nova vida i són exaltades per l'esperit [i el brassari i emotin del poble i gran] (del) Mestre Lluís Mª Millet.

"[Ell ha hereditat la sinceritat absoluta, aquella resplendor, i la força expressiva i gegantina de l'Imperat Mestre] La seva tasca és la d'unir-nos a tots per a arribar en moviment ascensional a la « Comunió d'esperits en un amor » i el nostre deure des d'ara és d'anar al seu costat en l'expandiment de la Cultura del nostre poble"

"I cal seguir la tradició, oi més que per un voler de Déu podem dir prop del cor [pur] d'en Lluís M^a i prop del cor immens del nostre poble, que el Mestre Lluís Millet viu en nosaltres i amb nosaltres".

"Benaurat sia sempre el gloriós Orfeu Català! Benaurat nostre cor, tan senzill i gran, humil i etern!

Joan Maria . Desembre 1946 .

(6)
Quan el Mestre deixà de pertànyer a la nostra Junta els seus entusiasmes i confan-
-tes envers la nostra entitat no disminuíren. És amb motiu del X aniversari de
la mort del nostre fundador (1951) que ell pronuncia, en aquest mateix Palau,
un admirable parlament encomiàstic sobre la personalitat musical de Millet,
és en la sessió dedicada al Mte Frances Pujol amb motiu de la celebració del
60e aniversari de la fundació de l'Orfeo (1953) que ell s'afereix a tocar, amb el ~~14~~
violí, composicions inèdites, notabilíssimes del nostre segon director, amb la coope-
-ració inestimable de la seva distingida esposa, la seva habitual cooperadora
d'aquell temps, és en 3 d'abril de 1954, que en el concert dedicat a les obres
del notable compositor francès Josep Canteloube, el nostre germà d'ideari musical
(vull dir en l'ideari musical de l'Orfeo Català) ell escolta l'important "Vol-
-ma" acompanyat pel seu propi autor; ja així podríem donar altres dades de col-
-laboració. No vull però ometre que en l'importantíssim Concurs musical con-
-vocat per l'Orfeo Català en 1963 i fallat en 10 de Maig de 1965 ell presideix el
Jurat qualificador que designarà com a principal triomfador al nostre
eminent Manuel Blancafort, per les seves admirables estampes vocal-
-fòniques "Verge Maria"! ... Perquè ja havem dit que Masia era un músic
complet, i el seu criteri segur fou en aquesta, com en altres ocasions, alta-
-ment beneficiós.

No em se estar d'esmentar també ^{que} quan en l'any 1951, l'Orfeo Català ⁽⁷⁾
es proposà reprendre l'estudi de la "Gran Llista" de Bach, ell espontàniament
se m'ofereix a tocar els solos de violi d'aquesta obra capital, tal com havia fet,
l'any 1911, sota la direcció del meu estimat progenitor. Una malaltia que con-
tragué li'n privà molt a desgrat seu. Fou llavors que el substituï amb compe-
tència i lliurament totals, l'admirable company Edouard Boquet, que preci-
sament avui homenatgem també.

Vull consignar, enc que rigui breuissimament, la tasca exquisida del Massià
compositor. La seva obra musical, si bé no molt nombrosa, d'una intimitat
i originalitat sorprenents, exempta de tota vulgaritat, acusa una mà d'extraordi-
nària destresa. Últimament la benemèrita "Associació d'amics de Joan Massià
i Maria Carbonell" ho ha prouat abastament de relleu, en les audicions per ella
organitzades el curs passat.

No voldria acabar aquestes malgirbades paraules, sense una "coda" de caràcter molt
útil i emotiu: El Mestre estava greument malalt en una clínica, on, amb la
seua esposa vaig visitar-lo uns dies abans de la seva mort. En el seu llit de do-
lor, i no podent articular gairebé cap mot, encara em sembla que el veig murmurar ^(m)
amb aquella seva bonomia i dolcesa característiques. Valia parlar i no podia
¿què voldria dir-nos? Amb signes molt expressius demanà un paper i un llapis

amb el qual escrigué uns mots il·legibles que la seva mateixa mà, que tantes (8
hores de fecció ens havia fet passar, ens lliurà. L'emoio ens mava la gorja
a tots - - - - -

Ara, amb motiu de la col·locació del seu retrat en aquesta casa, jo crec interpre-
tar el sentiment de tots, en dir-li, com si estigués encara entre nosaltres: Mestre es-
timat, amic bo, ànima noble, heu pres, una vegada més, possessió de casa vostra!

Lluís Me Llibet

28 Octubre 1970.

JOAN MASSIÀ

L'estimat amic Domènec Ponsa, veritable promotor de l'acte íntim que estem celebrant, ha volgut que fos jo/qui digués unes paraules sobre Joan Massià, l'entranyable mestre que tants punts de contacte tingué amb l'Orfeó Català durant la seva vida(ai, tan enyorada!), amb motiu de l'entronització del seu retrat a la sala de mestres d'aquest Palau de la Música Catalana, al qual estigué també tan vinculat. Però jo, a més, m'he de referir al contacte personal, íntim, que ell tingué amb mi, revelador de la seva bondat, de la seva humanitat, de la seva competència artística i a l'ensem de la seva modèstia. Perquè Massià, a més d'un artista eminent, d'un músic complet en tota l'extensió de la paraula, era home d'una modèstia exquisida, a l'ensem que d'un esperit senyorívol encantador i atraient. Semblava talment que no tingués consciència del seu valor. Els seus consells, la seva conversa, àdhuc a voltes la seva fina ironia, mai feridora, demostraven, però, una seguretat de criteri, revelador de la seva personalitat indiscutible sense, potser, que ell se n'adonés.

He dit "Massià, entranyable mestre"; i subratllo aquesta paraula perquè en la nostra terra hi ha molt poques persones que puguin ostentar amb igual propietat aquest qualificatiu. Massià, amb el seu mestratge pedagògic, ha format escola al nostre país. Que ho diguin, si no, la plèiade dels seus joves deixebles violinistes (que no anomenaré per tal de no caure en omissions) que donen fe de la magnífica escola en què han estat educats. Que ho diguin, també, els nombrosíssims deixebles que han passat per la seva càtedra de Música de Cambra del nostre Conservatori Municipal, i els altres que el mestre guià òptimament en la difícil disciplina del Conjunt. No en va el mestre havia estat un magnífic quartetista i cooperador de diversos conjunts instrumentals.

Jo he tingut ocasió de conversar amb algun d'aquests seus deixebles violinistes, que havien prosseguit els seus estudis a l'estranger en mans de notabilíssims mestres, i m'han confessat que havien enyorat les ensenyances de Massià.

Això ens porta a parlar de l'ínterpret exquisit del violí, d'una consciència professional que no abunda, d'una rara puresa d'execució i que posseint una tècnica instrumental perfecta i brillant, aquesta era posada a l'exclusiu servei de la música-veritat. Així

les seves audicions esdevenien un veritable apostolat.

Ja a l'edat de 12 anys tocà per primera vegada en públic a Barcelona (el 30 de novembre de ~~1901~~ 1902) al Teatre Principal en un concert en el qual prengué part també la Secció de Nois de l'Orfeó Català. I a l'edat de 16 anys tocà al mateix teatre (17 de desembre de 1906) el "Concert per a dos violins" de Bach, l'Orquestra sota la direcció de l'inoblidable mestre Lamote i fent costat al llavors joveníssim Joan Manén, que interpretà la part de primer violí, i que havia d'esdevenir aquest nostre gran compositor, tan injustament valorat a casa nostra. Aquesta col.laboració tingué continuïtat diverses vegades en el transcurs del temps.

Abans, el 3 de novembre del mateix any, Massià tingué el primer contacte artístic amb l'Orfeó Català~~x~~ entitat, en un concert (dedicat als cantaires i socis) en l'estatge de la Pl. de Sant Just, acompanyat al piano per l'enyorat mestre Joan Salvat. Tres anys després d'inaugurat aquest Palau de la Música Catalana, que és (cal tenir-ho present) la sala de concerts de l'Orfeó Català, el nom de Joan Massià no podia faltar en les audicions organitzades per l'entitat. Era el mes de novembre de 1911 que el mestre Lluís Millet dirigí per primera vegada a Espanya l'audició íntegra de la "Gran Missa en si menor" de Bach dintre el marc d'uns grans festivals, en els quals col.laboraren també el Dr. Albert Schweitzer a l'orgue (aquesta gran figura polifacètica que una amistat tan entranyable contragué amb el meu pare i que fou durant anys organista habitual en les audicions Bach de l'Orfeó Català) i la celebradíssima pianista Blanca Selva, que anys més tard- a partir de 1924- una tan llarga campanya havia de realitzar amb el nostre mestre violinista, el punt culminant de la qual foren les memorables conferències-audicions sobre les Sonates de Beethoven, i després sobre obres de Bach i Mozart donades a la Sala Parés. I perdoneu que m'hagi desviat. Com deia, doncs, en el concert de 1911, Massià, llavors resident a París, debutà en aquesta sala interpretant, ultra els~~x~~ soli de violí de la "Gran Missa", entre altres obres, la "Sonata en si menor" i el "Concert en la menor" de Bach, aquest amb la cooperació de l'orquestra que dirigí Millet. El nostre artista comptava llavors 21 anys.

Des d'aquell temps, l'amistat i la col.laboració moral i efectiva amb l'obra de l'Orfeó o amb la seva Sala de concerts fou constant

i seria curiós que aquesta tasca es posés de manifest en detall, perquè els breus moments de què dispoço ara no ho permeten. Almenys una cinquantena de dades ho confirmarien.

No vull passar per alt, però, la particular col.laboració moral i efectiva que Massià ha tingut amb l'entitat que dirigeixo, i de retop amb ~~l~~mi, durant els anys de la meva direcció, que el pròxim any entrarà en el seu 25è aniversari. Ja des de la primera Junta Directiva ^{que} és constituït en 1946, quan l'Orfeó Català, després de llarg parèntesi fou autoritzat a reprendre les activitats, any primer de la meva actuació directorial, el nom del mestre figurà entre els dirigents de l'Orfeó, càrrec que ostentà durant tres anys consecutius. Jo vaig tenir sempre en ell un costat ~~germ~~, un estímul i un conseller amorós i noble.

Els seus sentiments envers l'Orfeó en aquells moments queden reflectits en les paraules que el desembre de 1946 ~~es~~criví en el llavors nou àlbum de l'entitat, de la lectura de les quals ~~omee~~tré, per pudor personal, tots els epítets encomiàstics dedicats a la meva humil persona que no siguin necessaris al sentit general del seu pensament. Heus-les ací en aquesta forma abreujada: "La vera bellesa, o sigui l'art pur és el resplendor d'allò bo i sant de la Veritat eterna".

"Aquestes paraules sortides del cor i del seny d'aquell home gegant i sant que fou Lluís Millet, ressonen ara amb nova vida i són exaltades per l'esperit (....) del mestre Lluís Me Millet. (.....) La seva tasca és la d'unir-nos a tots per a arribar en moviment ascensional a la 'Comunió d'esperits en un amor' i el nostre deure des d'ara és d'anar al seu costat en l'expandiment de la cultura del nostre poble"

"I cal seguir la tradició, oi més que per un voler de Déu podem dir prop del cor d'en Lluís M^e i prop del cor immens del nostre poble, que el mestre Lluís Millet viu en nosaltres i amb nosaltres".

"Benaurat sia sempre el gloriós Orfeó Català! Benaurat nostre cor, tan senzill i gran, humil i etern!"

Joan Massià, desembre 1946.

Quan el mestre deixà de pertànyer a la nostra junta, els seus entusiasmes i contactes ~~en~~vers la nostra entitat no disminuïren. Es amb motiu del X aniversari de la mort del nostre fundador (1951) que ell pronuncia, en aquest mateix Palau, un admirable parlament encomiàstic sobre la personalitat musical de Millet; és

en la sessió dedicada al mestre Francesc Pujol amb motiu de la celebració del 60è aniversari de la fundació de l'Orfeó (1953) que ell s'ofereix a tocar, amb el seu violí, composicions inèdites notabilíssimes del nostre segon director, amb la cooperació inestimable de la seva distingida esposa, la seva habitual coo-
 peradora d'aquells temps; en el 3 d'abril de 1954 que en el concert dedicat a les obres del notable compositor francès Josep Canteloube, el nostre germà d'ideari musical (vull dir en l'ideari musical de l'Orfeó Català) ell executa l'important "Poema" acompanyat pel seu propi autor; i així podríem donar altres dades de col·laboració. No vull, però, ometre que en l'importantíssim "Concurs Musical" convocat per l'Orfeó Català en 1963 i fallat el 10 de maig de 1965 ell presideix el jurat qualificador que designà com a principal triomfador el nostre eminent Manuel Blancafort per les seves admirables estampes vocal-simfòniques "Verge Maria". Perquè ja havem dit que Massià era un músic complet, i el seu criteri segur fou en aquesta, com en altres ocasions, altament beneficiós.

No em sé estar d'esmentar, també, que quan en l'any 1951 l'Orfeó Català es proposà reprendre l'estudi de la "Gran Missa" de Bach ell espontàniament se m'oferí a tocar els solcs de violí d'aquesta obra cabdal, tal com havia fet l'any 1911 sota la direcció del meu estimat progenitor. Una malaltia que contragué le'n privà molt a desgrat seu. Fou llavors que el substituí amb competència i lliurament totals l'admirable company Eduard Bécquet, que precisament avui homenatgem també.

Vull consignar, encara que sigui brevíssimament, la tasca exquisida del Massià compositor. La seva obra musical, si bé no molt nombrosa, d'una intimitat i originalitat sorprenents, exempta de tota vulgaritat, acusa una mà d'extraordinària destresa. Ultimament la benemèrita "Associació d'Amics de Joan Massià i Maria Carbonell" ho ha posat a bastament de relleu, en les audicions per ella organitzades el curs passat.

No voldria acabar aquestes mal girbades paraules, sense una "coda" de caràcter molt íntim i emotiu: el mestre estava greument malalt en una clínica, on amb la meua esposa vaig visitar-lo uns dies abans de la seva mort. En el seu llit de dolor, i no podent articular gairebé cap mot, encara em sembla que el vegi somriure'ns amb aquella seva bonhomia i dolcesa característiques. Volia parlar i no podia; ¿què voldria dir-nos? Amb signes molt expressius

demanà un paper i un llapis amb el qual escriví uns mots il·legibles que la seva mateixa ~~Mà~~, que tantes hores de fruïció ens havia fet passar, ens lliurà... L'emoció ens nuava la gorja a tots...

Ara, amb motiu de la col·locació del seu retrat en aquesta casa, jo crec interpretar el sentiment de tots en dir-li, com si estigués encara entre nosaltres: Mestre estimat, amic bo, ànima noble; ~~XXXXXXXXXXXX~~ heu pres possessió, una vegada més, de casa vostra !

Lluís Me Millet

28 octubre 1970

JOAN MASSIÀ

Se m'ha demanat immerescudament que unes paraules meves encapçalin aquest acte que el Conservatori Superior Municipal de Música celebra en record i exalçament d'una figura entranyable i extraordinària, tan íntimament relacionada amb aquell des de l'any 1944, en el qual ingressà ocupant la nova càtedra de Música de Cambra, com hi professà després, a la mort de l'inoblidable Francesc Costa, el mestratge oficial de violí des de l'any 1959, tot, no em crec equivocar, per suggeriment felicíssim i clarividient del nostre mestre Zamacois, fins fa pocs anys director activíssim del nostre Centre.

Però jo, a més, vull referi-me també al contacte personal, íntim, que l'enyorat mestre Massià tingué amb mi, revelador de la seva bondat, de la seva humanitat, de la seva competència artística, i a l'ensem de la seva modèstia. Perquè ell, ultra un artista eminent, un músic complet en tota l'extensió de la paraula, era home d'una modèstia exquisida i d'un esperit senyorívol encisador i atractiu. Semblava talment que no tingués consciència del seu valor. Els seus consells, la seva conversa, àdhuc a voltes la seva fina ironia, mai feridora, demostraven, però, una seguretat de criteri, revelador de la seva personalitat indiscutible, sense, potser, que ell se n'adonés.

He qualificat Massià de figura extraordinària i entranyable. Afegeixo, també, "mestre per excel·lència", perquè he conegut molt poques persones que hagin pogut ostentar amb igual propietat aquest qualificatiu. Massià, amb el seu mestratge pedagògic ha format escola al nostre país. Que ho digui, si més no, la plèiade dels seus deixebles violinistes que són testimoni de la magnífica "escola" en què han estat educats. Que ho diguin també els nombrosíssims deixebles que han passat per la seva càtedra de Música de Cambra ja esmentada, i els altres que el mestre guià òptimament en la difícil disciplina del Conjunt. No en va el mestre havia estat un magnífic quartetista i cooperador de diversos conjunts instrumentals.

Jo he tingut ocasió de conversar amb algun d'aquests seus deixebles violinistes que havien prosseguit els estudis a l'estranger, en mans d'altres notabilíssims mestres, i m'han confessat que havien enyorat les ensenyances de Massià.

Això ens porta a parlar de l'interpret exquisit del violí, d'una

consciència professional que no abunda, d'una rara puresa d'execució, i que posseint una tècnica instrumental perfecta i brillant, aquesta era posada a l'exclusiu servei de la música-veritat. Així, les seves audicions esdevenien un veritable apostolat.

Nascut en 1890, als set anys començà a iniciar-se en l'estudi del solfeig i piano, i poc temps després en l'estudi del violí, amb tal profit que el novembre de 1902 es presentava per primera vegada en públic al Teatre Principal de Barcelona, en un concert en el qual prengué part també la Secció de Nois de l'Orfeó Català. El mateix any es trasllada a Brussel·les per tal d'estudiar al Conservatori sota el mestratge del Marchot. Les seves disposicions són tals i els seus avenços tan extraordinaris, que quatre anys més tard, quan ell en comptava només setze, obté el Gran Premi Van Halle instituït per aquell Centre amb l'adhesió més absoluta del públic oient i del rigorosíssim jurat que presidia el gran mestre i pedagog F.A.Gevaert, el qual, entusiasmat, pronuncià aquestes paraules lapidàries: "Aquest és un mestre".

De retorn a Barcelona, el 3 de novembre de 1906, donà un concert dedicat a cantaires i socis de l'Orfeó Català, executant, entre altres obres, el "Concert en re" i la "Missa en sol" de Beethoven, la "Xacona" de Bach i "I palpiti" de Paganini. "Revista Musical Catalana" en parlava amb els següents termes: "L'auditori quedà veritablement sorprès en sentir interpretar les susdites obres per Joan Massià amb aquest aplom, aquesta puresa d'estil i aquesta seguretat de mecanisme que són més pròpies d'un concertista experimentat que d'un deixeble sortit del Conservatori".

Poc després, sota la direcció de l'enyorat mestre Joan Lamote de Grignon, tocà acompanyat de l'Orquestra Simfònica al ja referit Teatre Principal (el "Concert en mi major" de Bach i) els concerts de Beethoven i Max Bruch, i abans, fent costat al llavors jove i més, el "Concert per a dos violins" de Bach, col·laboració que tingué continuïtat algunes vegades en el transcurs del temps, l'última de les quals fou en el concert inaugural del curs 1946-47 al Palau de la Música Catalana, compost en la seva major part per obres simfòniques d'aquell nostre gran compositor, tan injustament valorat a casa nostra, i dirigit totalment per ell, en el qual, una vegada més, Massià fou el solista perfecte del "Concert en sol menor" de Max Bruch, i dels espècimens violinístics d'antologia "Cançó" i "Estudi" del propi Manén.

Després del seu primer concert amb orquestra a la nostra ciutat, als setze anys d'edat, Massià tocam cada vegada amb més èxit a Brussel·les, Anvers, Tournai, París, etc. En tot lloc és apreciat superlativament per la crítica amb unanimitat absoluta. D'aquests judicis, n'extraurem només una mostra, les paraules que formulà Rudder en "Le Guide Musicale" de Brussel·les; deia així: "El recital de violí de Joan Massià ens ha donat ocasió d'apreciar el talent d'aquest jove artista, admirablement dotat. Una personalitat simpàtica, interessant, tota gràcia i simplicitat, s'afirma amb una tècnica absolutament segura, que sembla que no li costi cap esforç, i li permet d'executar sense dificultat les audàcies d'un Paganini. A més, un so de bella qualitat, un arquet alat, un acabat remarcable i una delicadesa de dicció perfecta".

Inaugurat el Palau de la Música Catalana, sala de concerts de l'Orfeó Català, el nom de Joan Massià no podia faltar en les audicions organitzades per l'entitat. Era el mes de novembre de 1911 que el mestre Lluís Millet dirigí per primera vegada a Espanya l'audició íntegra de la "Gran Missa en si menor" de Bach, dintre el marc d'uns grans festivals en els quals col·laboraren també el Dr. Albert Schweitzer a l'orgue (aquesta gran figura polifacètica, que una amistat tan entranyable contragué amb el meu pare i que fou durant temps organista habitual en les audicions Bach de l'Orfeó Català) i la celebradíssima pianista Blanca Selva que a partir de 1924 una tan llarga campanya havia de realitzar amb el nostre mestre violinista, el punt culminant de la qual foren les memorables conferències-audicions a la Sala Parés, sobre les Sonates de Beethoven, i després sobre obres de Bach i de Mozart. I perdoneu que m'hagi desviat. Com deia, doncs, en els concerts de 1911, Massià, llavors resident a París, debutà en la sala del Palau interpretant ultra els soli de la Gran Missa, la "Sonata en si menor" i el "Concert en la menor" de Bach, entre altres obres, aquesta darrera amb la cooperació de l'Orquestra que dirigí Millet. El nostre artista comptava llavors 21 anys. El Dr. Schweitzer quedà tan agraçosament sorprès de l'art de Massià que volgué fer un concert especial amb la seva col·laboració exclusiva.

Des d'aquell temps, l'amistat i col·laboració moral o efectiva amb l'obra de l'Orfeó Català o amb la seva sala de concerts fou

constant, i seria curiós que aquesta tasca es posés de manifest en detall. Alemenys una cinquantena de dades ho confirmarien.

No vul·l passar per alt, però, la particular col.laboració ma-
ral i efectiva que Massià ha tingut amb l'entitat que dirigeixo i de retop amb mi durant els anys de la meva direcció que s'ini-
cià fa vint-i-cinc anys. Ja des de la primera junta directiva que es constituí en 1946, any primer de la meva actuació, el nom del mestre figurà entre els dirigents de l'Orfeó, càrrec que os-
tentà durant tres anys consecutius. Jo vaig tenir sempre en ell un costat ferm, un estímul i un conseller amorós i noble des dels primers moments. I d'això en tinc testimoni escrit emocionant. Però, a més, d'una manera continuada i efectiva l'ègida de Massià estigué fins la seva mort al costat nostre, ja sigui en parlament commemoratiu (recordem-ne un de memorable sobre la personalitat de Lluís Millet), ja en col.laboracions directes com a violinis-
ta, acompanyat qualche vegada per la seva distingida esposa i habitual cooperadora, ja formant part de jurats o assumint-ne la més gran responsabilitat en presidir-los, perquè Massià era, com hem dit, un músic complet, i el seu criteri seguríssim fou, en aquestes com en altres ocasions, altament beneficiós.

No em sé estar d'esmentar, també, que quan l'any 1951 l'Orfeó Català es proposà repredre l'estudi de la "Gran Missa" de Bach, ell, espontàniament, i amb una gran modèstia, se m'oferí a interpretar els solos de violí d'aquesta obra cabdal, tal com havia fet l'any 1911, sota la direcció del meu estimat progenitor. Una malaltia que contragué le'n privà molt a desgrat seu. Fou llavors que el substituí amb competència i lliurament totals l'admirable company Eduard Bocquet.

Perdoneu-me que hagi fet referència a aquestes digressions de caràcter quasi personal. Més encara, com m'hauria d'extendre en la importantíssima col.laboració ja esmentada, amb Blanca Selva (la intèrpret més extraordinària que jo he oït, de les Sonates de Beethoven) que cristal·litza en el contracte amb la Casa Co-
lúmbia, per tal d'enregistrar totes les sonates clàssiques i moder-
nes per a piano i violí, el qual, per malaltia de la cèlebre pia-
nista, no pogué portar-se íntegrament a terme, quedant gravades únicament les sonates "Primavera" de Beethoven i la de Cesar Franck. També caldria parlar de col.laboracions circumstancials amb el mestre Ricard Viñes, amb el notabilíssims director Igor

Markevitch en audició memorable del "Concert " de Brahms, etc. etc. No podem oblidar, tampoc, l'activíssima campanya realitzada amb la seva esposa, la pianista Maria Carbonell, dedicada especialment a un completíssim repertori de sonates clàssiques, romàntiques i modernes en el transcurs de la dècada 1943-1953. I tantes i tantes altres actuacions!

Però tan important com la seva tasca de concertista és (ja ho he esmentat abans) la seva tasca pedagògica. Des del seu retorn de París, s'hi dedicà tant com la seva labor de concertista li ho permetia, i la seva fama en aquest sentit va créixer tant, que el 1929 li va ésser oferta la càtedra superior de virtuosisme de violí al Conservatori de Lausanne, importantíssim càrrec que el nostre gran mestre va creure convenient de no acceptar per tal de no deixar orfe dels seus serveis inestimables la seva terra natal. I la seva vocació i resultats docents foren tals que des de l'any 1963 bé podem dir que es consagra quasi totalment a l'ensenyament amb l'eficàcia absoluta de què tots en som testimonis. No en va, ja molt abans, en 1952, és fundada l'Associació de deixebles i amics de Maria Carbonell i Joan Massià, testimoni inqüestionable de l'adhseió i simpatia que despertaren aquestes dues ànimes ajuntades en la vida i en la força de l'art. I annexa a la mateixa, sorgeix l'"Orquestra de Cambra" sota la seva direcció, en la qual molts dels nostres joves instrumentistes són entrenats eficacíssimament en l'art del conjunt. Com a nota important, constatem que en 1964 el gran compositor alemany Paul Hindemith s'havia de traslladar a Barcelona per dirigir dita orquestra en un concert dedicat íntegrament a les seves obres, en la qual, a iniciativa del mestre Massià, havia de prendre part també una secció de l'Orfeó Català per a interpretar alguna de les obres "a cappella" del gran mestre. Malauradament no pogué portar-se a felíç terme tan bell projecte a causa de la mort inesperada d'aquest creador tan significatiu dins el panorama de la música contemporània.

L'ímproba tasca docent desenvolupada pel mestre Massià en aquest nostre Conservatori està latent i fresca encara. Tots en tenim una consciència viva i no cal analitzar-la. Diguem, però, que la seva personalitat ha donat un veritable caràcter a les seves càtedres, assenyalant especialment amb veritable empremta les possibilitats de la de Música de Cambra, instituïda per primera vegada entre nosaltres.

Vull consignar, encara que sigui breument, la tasca exquisida del Massià compositor. La seva obra musical, si bé no molt nombrosa, d'una intimitat i originalitat sorprenents, exempta de tota vulgaritat, acusa una mà d'extraordinària destresa. Recordo que l'enyorat mestre Toldrà, després d'una audició d'algunes de les obres pianístiques de Massià, en ponderava meravellat la seva alta distinció i perfecta factura. Avui ens ho demostrarà una vegada més l'adució que ens en donarà seguidament la nostra Sofia Puche, qui amb tècnica perfecta i amb sensibilitat d'artista autèntica, en fa una veritable creació. També hi col·laborarà la cantatriu Mercè Puntí, una bella esperança sortida de les aules del nostre Centre.

Tots els mèrits de Massià esmentats en aquesta breu dissertació, tingueren el seu reconeixement oficial, entre altres, amb la concessió al nostre mestre, part de l'Ajuntament de la nostra ciutat, i en ocasió solemne, de la medalla de plata al mèrit artístic. Això s'esdevingué el gener de 1969 com a culminació d'una tasca continuada i eficaçíssima.

No voldria acabar aquestes mal girbades paraules sense una "coda" de caràcter molt íntim i emotiu: el primer record que guardo del mestre és de quan jo era un nen, i amb el meu pare anàvem tots els estius a passar uns dies a Montserrat; un d'aquells, ens hi trobàrem amb un jove simpatiquíssim de la primera volada, el violí a la mà i donant el braç a una velleta secallona, baixa d'estatura i de posat bondadosíssim: era la seva mare inseparable. Ell havia anat a Montserrat per tal de donar unes lliçons de violí a alguns dels escolans del Monestir. Recordo que en trobar-nos junts ho aprofitàrem per fer unes passejades per la muntanya, en les quals el meu pare i Joan Massià, que tant l'admirava, fruïen a pleret parlant de música. Jo, encara que no entenia gairebé res, els escoltava amb embadaliment.

Ara us diré quin és l'últim record que de la vida del mestre guardo: ell estava greument malalt en una clínica, on amb la meua esposa vaig visitar-lo uns dies abans de la seva mort; en el seu llit de dolor, i no podent articular gairebé cap mot, encara sembla que el vegi somriure'ns amb auella seva bonhomia i dolces característiques. Volia parlar i no podia; què voldria dir-nos? Amb signes molt expressius demanà un paper i un llapis amb el qual escriví uns mots il·legibles que la seva mateixa mà, que

tantes hores de fruïció ens havia fet passar, ens lliurà. L'emo-
ció ens nuava la gorja a tots..

Ara jo el veig encara entre nosaltres, amb el posat humil i bon-
dadós, sense gota d'afectació, irradiant amor. Guardem el seu
record! No l'oblidem !

Ll.Me Millet

[13 abril 1971]

(Parlament en l'acte en memòria de Joan Massià celebrat al
Conservatori Superior Municipal de Música el 17 de maig de 1971)